

HAL
open science

Francie a hledání „politického projektu“ pro Evropu

Dominique Moïsi

► **To cite this version:**

Dominique Moïsi. Francie a hledání „politického projektu“ pro Evropu. Cahiers du CEFRES, 2012, Společné pohledy na Evropu, 14, pp.102-104. halshs-01495925

HAL Id: halshs-01495925

<https://shs.hal.science/halshs-01495925>

Submitted on 27 Mar 2017

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Cahiers du CEFRES

N° 14, Společné pohledy na Evropu
Jacques Rupnik (Ed.)

Dominique MOÏSI

Francie a hledání „politického projektu“ pro Evropu

Référence électronique / electronic reference :

Dominique Moïsi, « Francie a hledání „politického projektu“ pro Evropu », Cahiers du CEFRES. N° 14, Společné pohledy na Evropu (ed. Jacques Rupnik).

Mis en ligne en janvier 2012 / published on : january 2012

URL : http://www.cefres.cz/pdf/c14/moisi_1998_politicky_projekt_evropa.pdf

Editeur / publisher : CEFRES USR 3138 CNRS-MAEE

<http://www.cefres.cz>

Ce document a été généré par l'éditeur.

© CEFRES USR 3138 CNRS-MAEE

Francie a hledání „politického projektu“ pro Evropu

Dominique Moisi

Moje přednáška se bude odvíjet od tří otázek: čím je Evropa pro Francii? V čem spočívá potenciální síla francouzského přístupu k evropskému projektu, v čem je ale i jeho reálná slabina? A závěrem sám sobě položím otázku, zda samotná Francie klasickou vizi Evropy právě v současné době nezpochybňuje.

Pokud jde o první bod, především bych rád zdůraznil, že v představě Evropy je pro Francii prioritní politika. Je to vůle jinými prostředky prodloužit naši minulost. Pro Francii je Evropa pravým opakem toho, čím byla pro Německo. Byla nástrojem vytoužené kontinuity ve zcela změněném kontextu. Pro Německo Evropa naopak představovala radikální prostředek k rozchodu s minulostí, se kterou se nemohlo nebo nechtělo konfrontovat přímo. V tomto smyslu je Evropa pro Francii především prostředkem ke zvýšení vlivu; to může samozřejmě vést k obvinění, že Francie prosazuje prostřednictvím Evropy v podstatě národní politiku.

Pro Francii Evropa nesporně znamená menší nejistotu, zejména vzhledem k německému faktoru. Vedoucí politici němečtí i francouzští sdílejí tutéž utkvělou myšlenku: udržet Německo na uzdě. Dnešní utkvělá myšlenka Kohlova, který říká: „Jsem posledním evropským kancléřem. Vybudujte Evropu společně se mnou, protože jinak riskujete, že se vám to již nepodaří“, je i utkvělou myšlenkou Francie. V tomto bodě jsme si velmi blízcí. Řekl bych rovněž, že Evropa je pro Francii jakousi pojistkou proti úpadku. Jediná možnost jak čelit úpadku kvantitativnímu, demografickému: jediný prostředek – chceme-li – jak přetrvat ve světě, kde dnes existuje pouze jediná supervelmoc. Tato politická ambice se projevuje velmi specifickým přístupem Francie k samotnému pojmu mocnosti. V Evropě jsme spolu s Velkou Británií skutečně jedinými, kdo mocnost pojímá stejně jako v minulosti, v jejím vojensko-politickém rozměru. Jestliže Německo, občas s trochou vypočítavosti, chce vystupovat jako postmoderní stát, který překonal hrátky *balance of power*, pro Francii a Velkou Británii zůstává nadále jádrem mocnosti její vojenská síla. Z toho plyne i náš sklon zasahovat ve světě, jednat podle volně parafrázované formule Descartovy: „Intervenuji, tedy jsem“; formule velmi francouzské, kterou většina evropských zemí nepřevzala a již se někdy můžeme zcela odlišovat od země jako Holandsko, přestože Holandsko je mnohem více intervencionistické než mnohé jiné evropské země.

Přednost této představy spočívá v tom, že je koherentní a vznikla na základě skutečného projektu. Ve světě není mnoho zemí se skutečnou ctižádostí přetrvat. Zemí beroucích v úvahu nejen to, že je svět ovlivňuje, ale že samy mohou na svět působit. Tento francouzský aktivismus byl jedním z motorů budování Evropy. Bez ctižádosti Francie by Evropa nebyla tím, čím je. Kvůli francouzské ctižádosti není však Evropa tím, čím být mohla. Domnívám se, že v dnešním francouzském pohledu na Evropu existuje řada skutečností, které zřetelnost našeho projektu zatemňují víc než v minulosti.

Především vývoj samotné Evropy. S trochou žertovné nadsázky můžeme říci, že drama dnešní Evropy spočívá v tom, že každý je ochoten podělit se právě o to, co nemá. Francouzi jsou ochotni podílet se na společné měně a Němci jsou ochotni podělit se o zahraniční politiku. Je důležité, aby se každý podělil o to, co má. Je to mnohem těžší, a protože v Evropu méně věříme, nepostupujeme tak rychle, jak bychom si přáli. To, co jsem právě popsal, se pochopitelně týká otázky suverenity a skutečnosti, že nestačí jen proslovy, měli bychom se podělit i o potíže. K tomuto obecnému jevu přistupuje i další: je jím vztah k Americe.

Jedním ze základních problémů budování Evropy bude vztah ke Spojeným státům. Pokud vezme v úvahu – podle výroku Gijse de Vriese – že Holandsko zaujímá k Francii stejný postoj jako Francie ke Spojeným státům, je problém reálný. Neboť Evropu bez Evropanů dnes nelze vytvořit. A sen Francie vytvořit Evropu nezávisle na Spojených státech se stále více stává noční můrou mnoha našich evropských spojenců. Naše vztahy s Amerikou se zhoršují, vede k tomu především neustále se prohlubující rozdíl mezi skutečnými kompetencemi Francie a Spojených států ve světě.

Evropu proti Spojeným státům budovat nemůžeme. V současné době mě zneklidňuje zejména změna francouzského postoje k otázkám bezpečnosti. Včerejší formule shrnutá do slov: „už žádné NATO“ se stala nezbytnou, možná dostatečnou podmínkou pro zítřejší „už žádnou Evropu“. Své postoj tedy musíme sblížit s postoji našich evropských spojenců. Je to nezbytná podmínka pro vybudování autonomní Evropy. Jestliže ale po zklamání z Bosny, po upevnění vyjednávací pozice Američanů usoudíme, že cena, kterou je dnes třeba zaplatit, je vzhledem k budoucímu, příliš nejistému vítězství neúměrně vysoká, schéma se obrátí. K čemu je dnes dobré „už žádné NATO“, když rozhodně nebude zítřejší „už žádnou Evropu.“

Třetím a posledním bodem je to, co bych nazval zpochybněním samotného klasického projektu Evropy Francií. Francouzi se nutně musí ptát, zda Evropa, namísto aby svůj vliv násobila, nevede k rozmělnění vůle. Existuje dvojí frustrace. Jednak frustrace Evropanů čelících tomu, co pociťují jako francouzskou unilaterálnost. Pro Evropana je lákavé tuto francouzskou unilaterálnost pranýřovat, tak jako Paříž občas pranýřuje unilaterálnost americkou. Francie ale prožívá hluboký pocit frustrace při konstatování nemohoucnosti, k níž správně chápána evropská politika vede. Proto se tedy prostřednictvím Evropy nic nedělá, nebo se takzvaně jménem Evropy něco dělá, ve skutečnosti je to však velmi často jménem Francie. A v obou případech jsme odsuzováni. Buď jsme se provinili tím, že jsme se nevyjádřili, nebo je příčinou naše egoistická unilaterálnost. Co je horší? Domnívám se, že v mnoha případech se za tímto odsudkem Francie jinými zeměmi skrývá usnadnění vlastní situace, ne-li pokrytectví. Ve skutečnosti jsou totiž v mnoha případech až příliš šťastné, že v těchto otázkách zasahovat nemusí.

Jiným problémem je nepopíratelně nový druh napětí mezi Francií a Německem, které se cyklicky opakuje a vzniká z francouzsko-německých nedorozumění. Stále více se mluví o zhoršujícím se vztahu, o krizi, atd... A tím že křičíme „na něj“, zapomínáme na podstatu věcí. Ve skutečnosti, i při poměrně nezaujatém pohledu na francouzsko-německý vztah, v Paříži i v Bonnu nadále považovaný za ústřední, je tady přece jen nová situace, zčásti související se sjednocením a se změnou poměru vlivu Francie a Německa v Evropě. Je pravdou, že větší vliv získalo Německo a o něco menší Francie, problém však spočívá zejména v tom, že pokud jde o ekonomiky a sociálně-politickou nestabilitu, obě země se v současné době zapojily do jakési hry, kterou bych nazval „soutěžením o úpadek“. Pokud by dnešní Německo bylo silnější, a pokud by byla silnější i Francie, pnutí by bylo méně nebezpečné. Zdá se mi, že novinkou je právě to, že obě země současně vykazují výraznou politickou slabost. Francie a Německo jsou dnes na stejné lodi, jejich noční můry jsou ale rozdílné: noční můrou Francie je nezaměstnanost a klasickou noční můrou Německa inflace. Tváří v tvář těmto dvěma můram je velmi rozdílně chápána i úloha státu. Vnímání úlohy státu v Londýně a v Bonnu má více společného, než v Londýně a v Paříži. Tony Blair má blíže k německému křesťanskému demokratovi než k francouzskému socialistovi. V současné době existuje reálné nebezpečí neshod mezi neklidným Německem, oslabeným kancléřem a Francií, která je odhodlaná vytvořit Evropu sociální, Evropu růstu, která však riskuje, že se tak se svou – pro většinu zemí anachronickou – vizí ocitne v izolaci.

Tato rizika ještě zesiluje prohlubující se roztržka mezi společností a evropským projektem. Podíváme-li se na průzkumy veřejného mínění, většina Francouzů se vyslovuje pro euro, které však nevnímají stejně jako Němci. Ti jsou ve své většině proti euru, jediné euro, které jsou ale ochotni akceptovat, je silné euro. Většina Francouzů je pro euro, smířili by se ale i se slabým eurem, což by zemím ja-

ko Itálie a Španělsko umožnilo zúčastnit se od samého začátku a je samotné by uchránilo stanout pouze ve společnosti Německa a několika dalších, obzvláště privilegovaných a výkonných evropských zemí. Je tu však ještě něco závažnějšího: v průběhu posledních voleb do francouzského parlamentu jsme viděli, že se již občanům neříká, co je Evropa. Evropský projekt postupuje skrytě a za tento nepřímý přístup musí platit. Vidíme, že většina Francouzů je dnes pasivně proevropská, aniž by skutečně věděli proč, částečně z konformismu, částečně z intelektuální lenosti, a menšina Francouzů jak levicově, tak pravicově orientovaných, se stala vášnivě protievropskými. Počet prvních neklesá, jejich pasivita však roste. Počet druhých se nezvyšuje, zato však roste jejich vášnivě protievropské zaujetí. V tomto kontextu je výrazný proevropský postoj politicky riskantní. Stejně jako je z diplomatického hlediska riskantní nevystupovat dostatečně evropsky. Domnívám se, že tato dynamika hraje proti Evropě. Neboť čím jsou vlády slabší, tím více nabývá vrchu nad vnějším proevropským tlakem vnitřní politika. „Amerikanizace“ politiky, tedy sklon dívat se na všechno prizmatem vnitřní politiky, možná v současné Evropě vyhrává. A protože je pedagogika nahrazována demagogií, nejdeme kupředu.

Takto se bohužel může vyjádřit jenom neodpovědný odborník stojící mimo vládu. Kdybych měl třemi slovy definovat, jak by podle mého názoru měla vypadat evropská politika Francie, odpověděl bych: musí být přizpůsobivá, musí být skromná, především musí být ale trpělivá. Tři vlastnosti, které – jak jistě uznáte – přirozeně patří k národním rysům mé země.